

links: Schilderij van Piet van der Hem (1885-1961) uit 1917, met de vrouw tegen de mast als passief muurbloempje. (Bron: Jubileumboek 100 Jaar Regenboog)

boven: 'Juffrouw' Hiskje de Vries, Zeilkoningin van 1953. (Bron: Friese Koerier, 3-8-1953)

onder: Wendel van Meer, aan boord van de *Johanna Lucretia* voor de aanloop bij Kirkwall (Orkney Eilanden), 1978. (Bron: Olivier van Meer)

Dames leveren felle strijd om de titel van zeilkoningin 1953

Zeilende meisjes en vrouwen (deel 2)

Tot 1940 zeilen vrouwen vooral in de 12-voetsjol bij de speciale dameswedstrijden. Maar later reiken de ambities veel verder en gaan vrouwen de strijd aan met mannen om Nederlands kampioen te worden. En op de bruine vloot verschijnen vrouwelijke schippers en maten, terwijl er zelfs een damesteam meedoet aan de Whitbread Round the World Race. Op Olympisch niveau doen mannen het prima op de surfplank, maar de vrouwen winnen de meeste zeilprijzen. Door: Simon Schermerhorn

Sneek kende in de periode 1953-1957 een bijzonder zeilfestijn voor dames 'uit het gehele land'. De winnares kreeg de nationale titel zeilkoningin en werd met twee hofdames en veel vertoon Sneek binnengehaald om de zeilsport te promoten. Later nam Grouw deze traditie over, maar daar hoeft de *syl-keninginne* niet eens te zeilen voor de titel. De intocht is altijd goed voor een foto in de krant, op het voordek van het skûtsje.

Zoals we in deel 1 zagen zeilden de dames eerst vooral tegen elkaar in de dameswedstrijden, maar ze gaan ook serieus de strijd aan met de mannen. Zo wint Mabel 't Hooft-Snijders in 1962 ondanks gekneusde ribben en een gebroken giek het NK in de Valk *Papita* en Greet Tims wordt in dat jaar Nederlands Kampioen in de 12-voetsjol *Glipper*. Dat lukte Nicolette Arnoldus in 1986. Tonny Surendonk-Eijsvogel heeft net geen NK kunnen winnen, maar haar bijzondere zeilcarrière gedurende tachtig jaar wordt in een apart artikel beschreven.

Het aantal stuurvrouwen blijft echter beperkt. Op het NK 2021 zitten er bij de Valken slechts twee vrouwen aan het roer in

een startveld van 35 boten en bij de jollen worden drie van de 31 jollen door een vrouw gestuurd.

Jeugdklassen

In de jaren vijftig, met de opkomst van de 'Jeugdklasse' (Pluis), de Piraat, de Flits en de Cadet krijgt ook het zeilen door meisjes een extra impuls. 'Zeilmoeder' Frieda Vollebregt heeft een belangrijke rol gespeeld als voortrekker van internationale dameswedstrijden in Nederland vanaf begin jaren zeventig. Zo organiseerde ze een speciale week voor meisjes in Medemblik op de *Prinses Juliana*. Eén van de talenten uit die tijd is Berita Valk (1955). Zij voelde er later niets voor om gediscrimineerd te worden met een aparte damesklasse: 'Het leuke van zeilen vind ik juist de uitdaging om ook tegen mannen te zeilen'. De eerste officiële Wereldkampioenschappen voor dames werden in 1978 in Monnickendam gehouden in de 420- en Laser-klasse. De naam van Frieda Vollebregt wordt in ere gehouden door de jaarlijkse prijs voor het beste 'Dames Talent Team'.

In jeugdboten als de Optimist, Flits en Splash

is tegenwoordig de verhouding meisjes-jongens ongeveer gelijk. In de Sneekweek van 2019 werden zelfs iets meer dan de helft van de 47 Flitsen gestuurd door een meisje. Op de website van de flitsclub staat een prachtig promo-filmpje over 'de eerste Sneekweek van Silke en Inkje'. Als de overstap gemaakt wordt naar bijvoorbeeld de Schakel zakt het aandeel stuurvrouwen al naar 1 op 3. In de 16m², Pampus en Regenboog zie je dan nog maar af en toe een vrouw aan het roer. Als er al vrouwen meezeilen dan bedienen ze fok en spinaker.

Vrouwelijke bemanning

Er zijn ook vrouwen die zich gespecialiseerd hebben als 'crew'. Zo werden bijvoorbeeld Lies 't Hooft en Meta Nota tientallen jaren lang veel gevraagde en gewaardeerde bemanningsleden bij diverse stuurlieden in de 12-voetsjol. Willy Boomsma (1977), die op de wal het liefst de touwtjes in handen heeft,

bij de Valken'. Het verhaal gaat verder over de meisjes Wil en Saskia Maters (hier op de foto's), die vanaf 1961 met de Lemsteraak *Sandfirden* (LE91) van hun vader zeilen: 'Die meiden trekken alsof het niks is de lappen bij de mast en zeilen met dat gevaarte als de bliksem en in het voorjaar hanteren ze krabber en teerkwast niet zonder vaardigheid'. Gait Berk had nog nooit zo sterk als 'op dit zware schip onder dit liefvallige commando beseft wat een fantastische techniek het zeilen is...'. Huidige eigenaar Wil Maters vaart inmiddels al 60 jaar op de LE91, een de Boer-aak uit 1900.

ter van John Hofland had de helmstok van de *Beneventum* ter hand genomen. 'Dit had men nog nooit gezien en ook de grijze rotten konden hun ogen niet geloven. Jeanette Hofland zette laverend een vierde plaats om in een eerste en niemand van de routiniers kon haar nog een strobreed in de weg leggen. Een dolgelukkige vader omhelsde zijn dochter op de finish'. Jacky de Wilde liet in 1979 de Regenboog 114 *Durk Duvel* bouwen voor zijn dochter Eva, die tot 1987 in de wedstrijden uitkwam. Een hoogtepunt was de winst in een Sneekweek,

boven en rechts: Saskia en Wil Maters aan boord van de LE 91. (Bron: *Waterkampioen* 1972)

midden: Jeanette Hofland stuurt Regenboog 82 *Beneventum* met als bemanning haar vader John en Ruud den Outer. (Bron: *Jubileumboek 100 Jaar Regenboog*)

rechts: Eva de Wilde is in 1981 met de Regenboog 114 *Durk Duvel* omgeslagen op het Alkmaardermeer. (Bron: *Jubileumboek 100 Jaar Regenboog*)

is vanaf haar periode in de Flits eigenlijk altijd bemanning. Zo werd ze vanaf 2001 in totaal al zestien keer Nederlands kampioen in de Schakel en 16m² met haar partner Thijs Kort. Willy heeft nooit de ambitie gehad om zelf te sturen: 'Heel simpel, ik houd er niet van om me de hele tijd op het sturen te richten. Ik word er kriegel van. Manusje van alles als fokkenist, dat past mij beter'.

Zeilen als de bliksem

Gait L. Berk schrijft in de *Waterkampioen* in 1972 over de emancipatie in de watersport: 'De vrouw aan het roer is na de oorlog ook op de wedstrijdbanen een gewoon verschijnsel geworden. Hij herinnert zich de zusjes Corrie en Nellie van Gool, geducht in de Olympiajollen en mevrouw van Slooten, 'prominent

In 1972 ontstond er opschudding tijdens de Kaagweek. In de open wedstrijden met 21 Regenbogen zeilde een 14-jarig meisje mee dat iedereen verstomd deed staan. De doch-

een letterlijk en figuurlijk dieptepunt was het NK 1981 toen haar Regenboog vol liep en op de bodem belandde. Stuurvrouw Angela Brandsma en 'bemanning

'Betty Beaufort' neemt mannen roer uit handen

Van onze redactie Vaarkrant
UTRECHT, zaterdag
 Op de zeilschool 'Betty Beaufort' is geen plaats voor mannen. Deze onlangs gestarte zeilschool geeft alleen les aan vrouwen; ook de instructrices zijn van het vrouwelijk geslacht.

boven: Angela Brandsma in de Pampus 99 Willem II met fokkenist Daan Stoel in 2019. (Bron: Friesch Dagblad, foto Simon Bleeker)

boven: Knipsel Betty Beaufort. (Bron: Telegraaf 8-5-1993)

rechts: Angela Brandsma aan het werk bij een zeilend transport van Tallinn (Estland) naar Lelystad

gen' Lindy Margadant en Olga Schuil worden in het jubileumboek *100 jaar Regenboog* in het zonnetje gezet. Angela heeft een veelzijdige zeilcarrière doorlopen. Met zus Marlous heeft ze in de Vaurien het NK, EK en een dames-WK gewonnen. Een Olympische deelname in de 470 lukte net niet.

Na een jaar aan het roer van de Regenboog 56 *Oranje* (officieel eigendom van toen nog Prins Willem-Alexander) kocht haar vader in 2010 op de Sneeker Hardzeildag als verras-

sing de Regenboog 154 *Braveheart* waarmee ze enkele jaren wedstrijden heeft gezeild. Ze heeft in 2018 van haar zeilpassie haar werk gemaakt en zeilt onder de naam 'angelasails' schepen van opdrachtgevers van A naar B en geeft trainingen.

Betty Beaufort

In 1992 werd de zeilschool voor vrouwen met de fraaie naam 'Betty Beaufort' opgericht door drie zeilinstructrices. Bernadette Sniijders-Blok is de bedenker van het idee en geeft uitleg in 1995: 'Er schuilt geen diepe feministische gedachte achter de zeilschool. Mannen nemen nu eenmaal makkelijker het initiatief in gemengd gezelschap. Voor je het weet heb je als vrouw het roer uit handen gegeven'. In de praktijk bleek dat veel vrouwen het zei-

len liever van en samen met vrouwen leren. Na ruim tien jaar begon de belangstelling toch terug te lopen en is Betty Beaufort in 2005 gestopt.

Een oude bekende zeilvrouw van de Spiegellezers is Marianne van der Linden. Zij is in 2003 gestart met de Scheepswijs vaartrainingen, gespecialiseerd in het varen met klassieke schepen en platbodems en dat op de Waddenzee. Ook is ze de auteur van het *Handboek varen op de Waddenzee* en het gratis aan te vragen e-boek 'Veilig varen op de Waddenzee'. (zie: www.scheepswijs.nl)

De 'Vereniging Vrouwen Zeilen' werd in 1985 opgericht met als doel meer vrouwen zich te laten ontwikkelen tot een bekwaam zeiler en schipper. Dan kunnen de heren eindelijk eens zelf het voordek op in de sluis. Momenteel heeft deze club 130 leden. (zie ook: www.vrouwENZEILEN.nl) Op Facebook bestaat er

een besloten groep voor 'Zeilende dames' met 875 leden.

VROUWEN KUNNEN niet ZEILEN

Dat is de titel van het in 2018 verschenen boek van Wieke van Oordt. De ondertitel is 'Ik probeer het toch'. Alle aspecten en vooroordelen komen in dit boek aan de orde.

Dat vrouwen wél kunnen zeilen en zelfs op topniveau, blijkt uit de palmares van vrouwen die veel gepresteerd hebben in de zeilsport: Carolijn Brouwer, Margriet Matthijse, Annemieke Bes, Lobke Berkhout en Marit Bouwmeester. Wereld- en Olympische titels in overvloed, de Conny van Rietschoten Trofee werd al 13 keer door vrouwen gewonnen. Tanja Visser (1962) was bemanningslid op de *Equity & Law* van Dirk Nauta en in de Whit-

bread Round the World Race 1989-1990 aan boord van de *Maiden*, die de zwaarste etappe won, de zuidelijke oceaanroute langs de ijsbergen. Het was voor tandarts Tanja een 'superervaring' maar ook een 'Russische roulette'. 'Overdag zagen we de ijsbergen wel maar als je 's nachts een ijsberg raakt, weet je dat je het niet overleeft.'

Bruine Vloot

Voor zover bekend was de eerste 'chartervrouw' Wendel van Meer, nu 83, die samen met haar man Ber van Meer vanaf 1957 tot 1987 met de *Johanna Lucretia* heeft gevaren. Ber was de schipper en Wendel was stuurvrouw en kok en werkte hard mee aan het vele onderhoud op de houten tweemast gaffeltopzeilschoener van 22 m. Hozen, lakken, koken en sturen was het parool. Zoon Olivier (1964) werd aan boord geboren en kan zich die begintijd nog goed herinneren. Over een vrouw aan het roer stelt hij: 'Als het er op aankomt zijn vrouwen de beste stuurlui, veel beter dan mannen. Ze sturen super-geconcentreerd en haarscherp'. Overigens was Olivier zelf ook schipper op de *Johanna Lucretia*, maar sinds 1985 is hij vooral jachtontwerper, bekend van de Puffin en Zaca zeiljachten.

Volgende echtparen in de beginperiode waren bijvoorbeeld Evert en Gonnie Verkerk op de *Zwarte Valk* en Bert en Rina Baars met de *Anna Trijntje*. De man was schipper of man en vrouw waren min of meer gelijkwaardig. Maar er waren ook schepen waar de vrouw de broek aan had. Zij regelde dan van alles, bijvoorbeeld de onderhandelingen met het boekingskantoor. Maar wie was de eerste vrouwelijke schipper in de chartervaart? Diverse namen worden genoemd: Sjoukje Oosterhof op de *Verandering*, Conny van Moergestel, Els de Jager, Francien Miedema en Leon Oosterbroek. Het waren toen nog uitzonderingen, maar vandaag de dag is ongeveer 1 op de 6 schippers een vrouw.

Hoop op Bezeiling

Bij de maten is nu ongeveer de helft vrouw, partner van de schipper of ingehuurd bemanningslid. Stoere vrouwen, die moeiteloos communiceren met de schipper op het achterdek om bijvoorbeeld een spring te zetten. De lijst van gediplomeerden van de Zeevaartschool Enkhuizen, opgericht in 1978, geeft een indruk van de man-vrouw-verdeling. Kleine Zeilvaart 65:35 en Grote Zeilvaart 75:25.

Het kapiteinscollege 'Hoop op bezeiling', de vereniging van kapiteins op de Grote Zeilvaart, kent 45 leden, waarvan tien vrouwen, zes actief. In SdZ 2021.7 kwam kapitein Ini Golbach aan het woord, maar kapitein Eef

rechts: Vier Olympische zeilcracks van links naar rechts. Boven: Carolijn Brouwer en Margriet Matthijse, onder Lobke Berkhout en Marit Bouwmeester

Willems stond vanaf 2002 al met drie artikelen in de Spiegel, zoals in 2010.7 'Gymjuf wordt bekende chartervrouw' en in 2011.2 over haar schip *Tooluka*.

School at sea: 70% meisjes

Als je van zeilen houdt kun je tegenwoordig zelfs al tijdens je schooltijd gaan varen. Zes maanden op reis met de driemaster *Thalassa* naar het Caribisch Gebied en weer terug, terwijl je je gewone schoolwerk doet voor HAVO 4, VWO 4 of 5. Monique Touw is directeur van School at Sea, zelf kapitein Grote Vaart met ervaring op tall ships als *Stad Amsterdam* en de Russische *Mir*. Zij verklaart het feit dat er vooral meisjes deelnemen als volg: 'Op die leeftijd zijn meisjes vaak verder dan jongens qua planningen doorzettingsvermogen. Deelname begint met een intensief 'Fundraising' traject om je eigen reis te bekostigen. Jongens willen wel graag mee, maar het zijn vooral de meiden die de reis weten te organiseren. Met het Windseeker-programma kunnen meisjes en jongens van 15-25 jaar een kortere zeilreis met een tallship maken. Daar is de verdeling meisjes-jongens 60-40.

Uit de voorbeelden blijkt dat vrouwen veel bereikt hebben in de zeilsport, van Optimist tot Volvo Ocean Racer, alles is mogelijk. In de top zeilen de dames ijzersterk. De mannen doen het daar aardig op de surfplank, maar de grote prijzen in de boot worden gewonnen door vrouwen, die nu nog tegen elkaar zeilen, zoals vroeger bij de dameswedstrijden. Op de komende Olympische Spelen gaat dat veranderen, dan zeilen de vrouwen rechtstreeks tegen de mannen in de 470-klasse en de Nacra 17. Dat is een goede stap in de emancipatie van vrouwen in de zeilsport. De afgelopen honderd jaar is de rol van de vrouw veranderd van een passief muurbloempje tot een actieve deelnemer in alle vormen van de zeilsport. ♣

Reacties/opmerkingen graag naar s.schermerhorn@planet.nl

Meer informatie: www.moente.nl/zeilendevrouwen

Scan de QR-code en bekijk het promotiefilmpje: De eerste Sneekweek van Silke en Inkje, in de Flitsklasse

PALMARES VAN 5 TOPZEILSTERS

Carolijn Brouwer (1973, linksboven). Wereldkampioen in 1993 in de Laser Radial en in 1996 en 1998 in de Europe. In 1998 en 2018 'ISAF World Sailor of the Year' en winnaar van de Conny van Rietschoten Trofee. Ze nam drie keer deel aan zowel de Olympische Spelen als de Volvo Ocean Race, waarbij de laatste keer (2017-2018) de eerste prijs werd behaald.

Margriet Matthijse (1977, rechtsboven). Wereld- en Europees kampioen in 1997 en 1999, zilver op de Olympische Spelen van 1996 en 2000 in de Europe klasse. Drie keer winnaar van de Conny van Rietschoten Trofee, in 1999 'ISAF World Sailor of the Year'.

Lobke Berkhout (1980, linksonder). Vijfvoudig wereldkampioene in de 470-klasse, drie keer met Marcelien de Koning en twee keer met Lisa Westerhof. Drie keer winnaar van de Conny van Rietschoten Trofee. Op de Olympische Spelen zilver in 2008 met Marcelien, brons in 2012 met Lisa. Op de laatste spelen was ze bemanning in de 470, bij Afrodite Zegers.

Marit Bouwmeester (1988, rechtsonder) in de Laser Radial: Wereldkampioen in 2011, 2014 en 2020. Zilver, goud en brons op de Olympische Spelen van resp. 2012, 2014 en 2021. Drie keer winnaar van de Conny van Rietschoten Trofee, 'ISAF World Sailor of the Year' in 2017.

Annemieke Bes (1978, niet op de foto) Deelname aan Olympische Spelen 2004, 2008 en 2012, zilver in 2008 in de Yngling met Mandy Mulder en Merel Witteveen plus de Conny van Rietschoten Trofee.